Zbigniew Talewski

KRËSZËNË GWIÔZDË

KRËSZËNË GWIÔZDË

Alce, Ani i Bartkowi

Zbigniew Talewski

KRËSZËNË GWIÔZDË

GDAŃSK
1988

Wybór i układ:
Bolesław Fac

Weryfikacja pisowni kaszubskiej:
Edward Breza

Oprawa graficzna:
Hanna Żarska

Redakcja:
Izabella Trojanowska

ISBN 83-85011-42-0

© Copyright by Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk 1988

CHËCZÔ MOJICH STARKÓW

Strzód łepsczich chmurów
mej ojczëznej zemi
chëczô mojich starków
utaconô w cëchoscë i zeleni borów

héwo żëcé pôchni
borniną i mchem
pôchni wodą rzék i morzëc

Brda, Wda, Wdzydze...

Chëczô nasenia
opiesnionô
ogadowanô
ponad uszarpem trzëmałes sę
w słowach
ożëconych
w krwioobiegu pamięcë
i żëca
na zemi skądë naji nasenie.

Nôlepszi z chwatczich
twi natcë
prôwcë spod merka Gryfa

Derdowsczi, Rogala, Wrycza.
Tetczëzna ma
cësznoscë dzys
twój chuch
pól lasów i wód.

TWOJEJ PAMIĘCI

U stóp Pana
nad krzyżem
kaszëbscziégo morza
toni.

W Borzku
życiem krzyknęłaś –
wielbie Cię, Jezu!

Jak bukwitnik
po kwiatach gryki.

Jak rybaków łodzie
ponad głębiną.

Jak deszcz
po suszy

Ty –

z dwudziestym wiekiem
znakiem czasu stanęłaś
na jednej z kaszubskich rodów

dróg
jak Bożamęka
z serdecznością
Maryjnego oblicza.

Jak Czarna Woda
cicho swój nurt
obok Twej checzy niosła
tak Ty
życia dni.

I tylko tam
gdzieś
poza rodzinnym kątem –
niepokojem żył świat.

Kseniu –
panno o pięknej pyzie,
którą chłopcy
cmukać wiecznie chcieli.

Praksedo –
matko o gospodarnych rękach
sprawiedliwy był Twój chleb.

Starko –
srebrem dobroci pokryta Twa
skroń –
Tyś zaopatrzeniem mym
na rodzinny szlak
na piaszczyste drogi

na kręte stegny
wokół Wdzydz
które w świat wywiodły
Lasków Kuklińskich
Talewskich...

To Twoje gôdczi
mnie wanodze
w poświacie księżycowych nocy
dźwiękiem bazuny
śpiew Wdzydzany
przynoszą.

Wiersz ten poświęcam siostrze mej babci Praksedzie Lorek z domu Kuklińskiej urodzonej w Borsku nad jeziorem Wdzydze w 1900 roku, a zmarłej w Czersku w 1984 roku.

PAMIĘCE JONA ROMPSCZIÉGO

Drëchowi Józkowi Borzeszkowściému

Drëchu Jonie
czëję i jô
jak grają bóre
jak w mie szëmi
najô Zemia.

I jô Remus najich czasów
chcę panoszëc
w deszë
w sercach
w dzisdniowégo swiata
tatkowin merkę

chcę wdarzëc
jużnosc Zemi
zelno lasa
rodną chëcz.

I jô z wdôrów
z krëszënów gwiôzd
chcę wëkrzesac
bë miesëc

Ormuzda skrë
ji ponoszec płom
w kaszëbsczi dëszë...

18/19 października 1985 r.

POZYMK NAD WDZYDZAMI

To leno tu
w cëszawie Wdzydz
słuńce twôrz
docne skér
gutornëch patrzëdeł
czułkuje.

To tu
czarzbem żëcodacnëch szos
parmin słuńca
lubkuje cało zemi.

O, wéj!
lubkuje w łisku szczesca
jej łono
pokrëté zelenią charnic.

Kusznami pokrëwa
pobieżësté piérse
grzëp.

Czorchô chlëdnym omaklem
wezdrzeń

po udach wëlecadłëch
drzéw.

Okulô biodra
gbursczich gleb.

Żôłce klatë
łanów zbóż.

Malëwa modrawo
oczë jezor ji rzék.

23 marca 1985 r.

BĄDZ MIE BÔTÓWISZCZĄ

Kaszëbsczié morzé
rozcąté czesznoscą ji czëstoscą
żôdźli.

Kaszëbsczié morzé
rozpiąté po kątach sztërech stron zemi

dobraniem zieleni borów
złotem piôszczëstëch grzëb.

Kaszëbsczié morzé
wierné jak brutka waji jimię nosëc
w historiji przysadłes
wraz z tą zemią-krasą
bądz mie bôtówiszczą
zatarkanym czasem.

Kaszëbsczié morzé – Wdzydzanno
w pobleszczi miesąca nocë
wièrząc że dożdasz
rëbom stanęłas
w morsczim pejzażu.

Kaszëbskô księżniczko
w jimieniu twim
trwanie ti zemi
ji mé miękczenié
do chlëd.

KASZUBSKIE MORZE

•

Kaszubskie morze
rozcięte spokojem i czystością
żagli

Kaszubskie morze
rozpięte po kątach czterech stron świata

przybraniem zieleni lasów
złotem piaszczystych wzgórz

Kaszubskie morze
wierne jak panna której imię nosisz
w historii przysiadłeś
wraz z tą ziemią – krasą
bądź mi pamięcią
zatrzymanym czasem

Kaszubskie morze – Wdzydzanno
w poświacie księżycowej nocy
wierząc że doczekasz
rybom stanęłaś
w morskim pejzażu

Kaszubska księżniczko
w imieniu twym
trwanie tej ziemi
i me wzruszenie
do łez

ŻEGLÔRZ

Przecąti modrôk łiskawicą bieli
na widniku toni
łisciem częstoscy żôdżli
wëmikającëch sę z dôli.

Jak spozymkém charnice
zakwiacą sę kwiôtem zrôdzenym
przez słunce ji wiater
slecëdła wodézny jezor
ji mórz żôdźlami.

Dzewiczé ji pëszne jak cało urocznicë
opiąté sztofem weselnégo folisza
na rejach ji masztach
welonem sprzęgają w barkowanie.

Pod lecedłami wodny fiucëznë
chwatu naturë cëska wezwanie cërzon
żeglôrz
ricerz odwieczny skómë
mocôrny bielą wëdętich żôdżli
szamotem ujarzmionégo czasu.

ŻEGLARZ

Przecięty błękit błyskawicą bieli
na horyzoncie toni
blaskiem czystości żagli
wynurzających się z dali.

Jak wiosenne łąki
zakwitną kwieciem zrodzonym
przez słońce i wiatr
lustra wód jezior rzek
i morza żaglami.

Dziewicze i piękne jak ciało kobiece
opięte materią weselnego sukna
na rejach i masztach
welonem płótna sprzęgają siłowanie.

Pod skrzydłami wodnych ptaków
siłom natury rzuca wezwanie śmiałek
żeglarz
rycerz odwiecznej tęsknoty
mocarny bielą wydętych żagli
wiatrem ujarzmionego czasu.

NAD SŁUPIĄ

Cziéj stanąłem na urzmie
rzéka drëwacowała czësznoscą
i jak të wëcygnała do mnie łapczi

bërkownica
rôczbała do tuńca.

I wiész natku
nie oprzéczłem sę chcëwnicë

oddałem ji moje ceło
bë w żabniónce ji dëszy
chochłem maroczenia pokulac.

A ponému sadnąłem pod zëlonym klónem
i zatęsniłem za Tobą.

SŁËPSK

Wësoko ji długo krążëłes
szëkając miesca na swą chëcz
nim orzłowimi grabcama
w historiji nastałes
jakowajec strzód smug starbowego lasu

to miescé
dze stopë boru dobiera zółceń morscégo piôchu

to miescé
westrzédné Słëpi wód czorchającëch
po ubrzegach morenowich grzëb

to miescé
dobrané żëwota rumiencem
jakbë polarwa białci
pobudzająca w zôchwate
cëszbë.

Gryfie pomorsczi orzle
pod merkem twich lecedli
sëlni i cwiardzi

ponad germańsczim uszarpem
tatczëznë naszencziej môskni
przederchowalismëbë dzys
bezpieczni ji jużni
tatkom swym wdzęczni
cëdowny czënic
żëwotem ji prôcą
naszëznë Słëpsk.

MERK

Flintë po biôtkowim biedoléce
podzôłes do skłôdë
a łapë
ustrojiłes modrôkami
nowégo żëwota
bë pësznym uczinic miescé
nod Bôłtem
gdze nazôd wrócëłes po starbach
dobëtny a jużny.

Czé të z daleczich stron
czé z Gôch
przëniosłes tu olëwną chabinę
by héwo zbudowac swą chëcz.

O czase –
zadôwné czase
biôtczié ji krwie
czase mizerotë
ji zmoklëznë –
dzys merkem
rëchôsz brzemienné dnë
naszégo miasta.

PAMIĘĆ

Karabin po wojennym trudzie
złożyłeś do arsenału
a ręce swe
kwiatami przybrałeś
nowego żywota
by pięknym uczynić miejsce
nad Bałtykiem
gdzie wróciłeś po wiekach
zwycięski i wolny.

Czy przybyłeś z dalekich stron
czy z Goch
przyniosłeś oliwną gałązkę
tu na swój dom.

O czasie –
zaprzeszły czasie
walki i krwi
czasie wyrzeczeń
potu –
dziś pamięcią
napędzasz pracą brzemienne dni
naszego miasta.

CHÓJKA W STARIM MOSCE

Stoji na kużlu
lesnégo wądoła

Stoji tuż kole lesny
opłocony kopli
je bez bórniny
kropli

Dërowatô i stôrô
sômna chójka
ona również bëła jak të
cziedcë cëszebnô

A JÔ MËSLÔŁEM ŻE SMËKNĄŁEM...

Na ubieżi lesnégo smuga
stoją w régu
parôtne
maszinë do dëgowania

Naprocëmku młodnik
za nim wësoczi zielony bór
chójci danë osiczi
szedrotałë sę

A jô mëslôłem że smëknąłem
w ten ostęp
w to pustkowié
w cëchosc

a tu witro będze po wszétczim

MAROCZENIA MÉ

Z Gwiôzdë jezora toni
biôłimi dëplami zëmnicë
rani se dzéń
jakbë białka z lubotny posceli

parotny

Odmikają se żëçodajné patrzëdła
bë parminiami zôchwatu
porénicą ożëwiac kożdi swój
wzenik
a przë zapadze rosyc
zmachaną skarń

Ji tedë wa
po mordenku przenies w snice
zmożënë patrzëdła

tam w dzecénstwie
zapadłi zómk –

jużné Kaszëbë
maroczenia mé

TRWAJ

Ruchem jednostajnym
posuwasz się
nieubłaganie naprzód
czasie

jesteś tylko chwilą

Troja, Ateny, Rzym, Warszawa
architektura, malarstwo, poezja
pamięć i świadek

To my
w pamięci pokoleń
drogą twego przebycia
uzbrajając w idee
tych co po nas
mamy pewność
naszego trwania

*
* *

Zaraz stąd odejdę
tam, gdzie oczy nie poniosą
poza ich wzroku świat

pójdę w stronę głosu
wołającego chodź...
przyjdź, bądź, zostań

jest przecież piękno
bez celu

*

* *

Jak w klatce –
w tobie
przyczajone małe sumienie –
skrępowane zwierzę.

Czujesz jak niecierpliwie
od wewnątrz
podgryza
popędza
i choć chodząc w kieracie
kreśli śmiałe wizje
wół twego ciała

rogata dusza.

*

* *

Rzuć do kosza
śmieć walający się po kątach.

Stań nagi, czysty
stopami w wodach Jordanu
w głębi swej duszy
gotowy.

DROGA DO BOGA

Poprzez krzyk
poczęcia
pot życia

poprzez zgryzot
cień

poprzez odpryski
szczęścia
i jęk fabrycznych
hal
skib
i bitewnych pól
stając się człowiekiem
idziemy

O nie
to nie Sybilii przepowieści
los

to Ty
Ty Panie

i drogi Twej życie
i ludzki los
męki
wiary
i Twój powrót
w tę Wielką Noc
na szlak
którym powiodłeś
człowieka

Połczyn Zdrój – przed Wielkanocą 1985

SPIS TREŚCI

Chëczô mojich starków 5
Twojej pamięci 7
Pamięci Jona Rompscziégo 10
Pozymk nad Wdzydzami 12
Bądz mie bôtówiszczą 14
Kaszubskie morze 16
Zeglôrz 18
Żeglarz 19
Nad Słupią 20
Słëpsk 21
Merk 23
Pamięć 24
Chójka w Starim Mosce 25
A jô mëslôłem że smëknąłem 26
Maroczenia mé 27
Trwaj 29
(Zaraz stąd odejdę) 30
(Jak w klatce) 31
(Rzuć do kosza) 32
Droga do Boga 33

Wydawca: Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział Miejski w Gdańsku

Druk: RSW „Prasa-Książka-Ruch" ZPF Gdańsk. Zam. 3109 – 87
Nakład: 800 egz., M-4 Cena: zł 130,–

Cena zł: 130,-